



gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 15. maja 1867.

Gospodarske stvari.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

6. t. m. je bil v mestni dvorani občni zbor kranjske kmetijske družbe, kterege se je udeležilo 44 udov.

Namesti predsednika gosp. Fid. Trpinca, kterege zarad neodložljivih opravkov ni v Ljubljani, je zboru predsedoval gosp. Andrej Malič, stareji ud glavnega odbora. V začetnem ogovoru, v katerem je bral predsednikov dopis, je pozdravil zbor s srčno besedo ter ga prosil, naj se gorko poprime današnjih za družbo kmetijsko in deželo važnih obravnav; na posled je imenoval gospode, ki so jih za svoje namestnike v tem zboru izvolile kmetijske družbe avstrijskih dežel, namreč: dunajska in moravska gosp. Fid. Trpinca, štajarska gosp. Ferd. Schmida, gornje-avstrijska gosp. dr. Henrika Costa, česka, hrvaška, levovska in koroška gosp. dr. Jan. Bleiweisa, tirolska gosp. And. Brusa.

Za tem je gosp. Andrej Brus, tajnika adjunkt, bral sporočilo glavnega družbenega odbora, v katerem so izmed 723 številok od poslednjega občnega zbora bila naznanjena tista opravila, ki so važnejša, da jih svet izvé. Med temi je bilo popisano to, kar je glavni odbor storil, da se dovrši po predlogu gosp. K. Dežmana v občnem zboru leta 1866 nasvetovani načrt novih družbenih pravil (štatút), kterege je gosp. vitez dr. Gutmannsthal osnoval, — da je imenik družbenikov dodelan, ki se te dni razpošlje podružnicam v razdelitev med ude, — da se je za obhajanje stoletnice družbine namenjena razstava kmetijskih pridelkov in obrtnijskih izdelkov zavoljo letošnje razstave v Parizu in družih neugodnih primerljejev začasno odložila, — da je odbor, vprašan od c. k. deželne vlade za to, ali ne bi družba dovolila, da se na učilišču za podkovstvo in živinozdravništvo napravi dveletna šola za živinozdravilstvo, odgovoril vladi, da družba rada prepusti svoje prostore v ta namen, vendar ona ne more zidati več šole, pa bi tudi zahtevala, ako bi se na njeni lastnini kaj zidalo, pa šola morebiti kedaj nehala, da to dozidanje ostane brez odškodovanja družbi, — da si je odbor po priporočilu ministerstva kupčijskega prizadeval za razširjenje japonskih svilnih črvičev, — da je priporočal podružnicam, da po željah vladinih pripomorejo napravam drevesnic za šolsko mladino po kmetih in da je doneske za leto 1866, ki jih plačujejo udje boštanjске podružnice, glavni odbor, nanašaje se na to, da občni zbor potrdi ta strošek, prepustil tej podružnici v pripomoč ondašnji šolski drevesnici, — da je vsled poziva c. k. deželne vlade od 24. nov. 1865. leta odbor jej izročil osnovo nove mlinarske postave, — da je odbor na poziv c. k. ministerstva za

pravosodje od 25. svečana 1866 zarad postave zoper odrtijo mu odgovoril z obširnim pismom, da se zastarela ta postava brez škode za kmetijstvo more odpraviti, — da je odbor, vprašan od deželnega odbora: ali bi se strelščina (talja) za zverino brez nevarnosti smela odpraviti, z dokazi odgovoril, da se brez škode lahko prekliča ta postava, — da je odbor po nasvetu gosp. Korena, predstojnika podružnice planinske, se obrnil do deželnega odbora, naj pripomore, da se nova rekrutna postava od 26. dec. 1866 brez posvetovanja v deželnih zborih nikakor brž ne vpelje, ker je za kmetijstvo še dosti hujša kakor una od 1858. leta, — da je odbor na poziv c. k. ministerstva kupčijskega v komisijo, ki se ima na Dunaji posvetovati o colnih zadevah, poslal gosp. dr. Kluna kot svojega namestnika, — da je odbor na prošnjo c. k. levovske kmetijske družbe, da bi se jej naznanilo vse, kar se tiče drv v naši deželi, družbi poslal obširen, po družbeniku gosp. Šolmajerji temeljito izdelan popis, — da je prva avstrijska družba za umetno izrejevanje rib v Salzburgu se obrnila do naše družbe, naj bi jej imenovala možá, ki se na Kranjskem pečá s tako ribjo rejo, da bi on potem bil posredovalec med salcburško ribjo družbo in z gospodarji na Kranjskem, katerim je mar za to novo izrejevanje; odbor je imenoval gosp. Karola Ahačiča, ki se s posebnim veseljem pečá s tem ribstvom, — zarad prešičjih trihin je odbor po željah c. k. ministerstva ljudstvo po „Novicah“ podučeval, — da je odbor v pariško razstavo poslal pridelke ljubljanskega mahú (morasta) z natanjčnim popisom obdelovanja in stanja tega zemljišča, ki ga je sestavil gosp. Podkrajšek, — vélika kmetijska šola v Starem gradu (Altenburg) na Ogerskem je želela vsa plemena na Kranjskem pridelovane turšice; odbor jej je poslal po 3 storže vsacega plemena, — odbor je od kmetijskih gospodarjev prejel 11 prošenj, ki so želeli posojil iz hranilnice ljubljanske, — odbor si je prizadjal za to, da 11 prošenj je bilo ali popolnoma ali večidel uslišanih, 6 jih ni obveljalo, — od c. k. deželne vlade za svoje mnenje o tem poprašan: ali naj se tu ali tam dovoli nov sejm, je odbor po zvestem prevdarku ali nasvetoval v dovoljenje ali ne; — ko je občina v Mengišu prosila vlado, naj se Mengiš povzdigne v trg, in je vlada vprašala tudi kmetijsko družbo za svoje mnenje, je odbor nasvetoval, da Mengiš je vreden trg biti, — gospod minister kupčijstva baron Wüllerstorff se je odpovedal ministerstvu in to odpoved naznanil tudi družbi z dodatkom zahvale, da je družba podpirala ministra, — da je, kakor vsako leto, tako tudi lani odbor po naznanilih podružnic vladi poročal o lanski letini na Kranjskem, ktera je v obče bila dosti revna, in če tudi se ni lakote bati, bode vendar kmet davke težko

plačeval; — da je ravnokar gospod vitez Ludevik Gutmansthal jej poslal 30 iztisov nove knjige o sadjereji, o kateri želi, da bi se zelo razširila po kmetih. Knjiga ta je prvi del knjižnice, ki je namenjena kmetu, in uči sadjerejo ne le z umevno besedo, temuč tudi s podobnicami, ki so med besedami natisnjene. Odbor bode rad razposlal lepe te bukvice podružnicam s priporočilom, da jih razširjajo, ker so tudi prav po ceni (10 nov. krajc.).

Ko je bilo to sporočilo prebrano in predsednik vpraša: ali nima nihče kaj opomniti, predlaga dr. Jan. Ahačič, naj zbor za sadjerejno knjižico gosp. vitezmu Gutmansthalu zahvalo izreče. Vstavši od svojih sedežev zbor to stori. (Dal. prih.)

Ipavci: Naprej! *)

Tako se glasi prvi moj in prav srčen pozdrav na javnem odru do Vas. Ako pogledamo na sedanji stan ipavski, oziramo na kmetijo, oziroma na živinorejo; ako enačimo tukajšnje razmere razmeram družih dežel, žalibog, da skoro moram reči, da gremo Ipavci rakovo pot. Uboštvo bibe glasneje in glasneje na naše duri, dolgovi tarejo že tako razcepljene kmetije, zemljišča hirajo zaradi pomanjkanja gnoja, sadjereja se opušča, živine je mnogo mnogo premalo, in mi vse to mirno gledamo, godemo kakor so jo stari godli, obrezujemo trte po starem kopitu, napravljamo mošt po najslabšem načinu, dokler nastezka butara dolga iz sanj ne zdrami, da s tužnim srcem zdihnemo: „kaj bo! Bog pomagaj! na svetu ni več živeti!“ — Ipavci! zakličem vam, prav imate, starokopitnežem je ura odkljenkala; svet se je spremenil; zob dosti, kruha malo; kdor se svetom ne napreduje, gorjé mu! Le kdor umno gospodari, se bode živil in si pomagal. Še ima naša zemlja dosti prostora. Povejte mi, predragi! ali resnico govorim ali ne, ako rečem, da 10krat toliko bi se lahko pridelalo, kolikor se pridelava v Ipavi. Kdor ima sedaj 10 gold. dohodkov, imel bi jih lahko 100. V revni in nadlogi zdihujemo po soldu, na toliko sto in sto zlatov, ki pred nami, pa pod ledino ležé, pa ne mislimo. Kolikokrat letamo in letamo, da par soldov vjamemo, sadjerejo pa, s katero bi lahko na stotine goldinarjev pridelali, zane-marjamo; koliko praznega prostora, tako zvanih gmajn, je še, ktere sedaj malo ali celó nič dobička ne donajajo, na katerih bi vendar tako žlahno sadje rodilo. Koliko zemljišča imamo tudi po njivah, nogradih in pašnikih, kjer bi brez vse škode okusno sadje izrejali! Ni laž ne, ako rečem, da bi nam sadje lahko vrglo ravno toliko, kolikor za vino vzamemo. In s kako lahko bi te denarce prislužili! Zakaj puščamo zlati denar iz rok, kterege tako krvavo potrebujemo?

Vem, da mi porečete: govoriti je lahko, storiti pa je vse drugo. Kje bomo pripravne divjake dobili? ti ne rastejo za vsacim grmom vrh Nanosa. Iz fižola ne rastejo drevesa, iz repe tudi ne. Glejte si, tū moram ravno omeniti, da mi Ipavci nismo še do tega prišli, da bi iz pešek drevje izrejali. Koliko hrušek, jabelk, češpelj itd. pojémo, peške pa pomečemo, da ne pridejo v nobeno rabo, čeravno bi nam dajale lepih divjakov, ali ki bi jih lahko prodali. Iz vsake peške zraste krasen divjak, kateri je mnogo mnogo lepši od gozdnega divjaka. Na malem prostorčku zemlje zaredi se tako lahko na tisoče drevesec; to zemljico je treba le prekopati, peške posejati in — delo je opravljeno. Koliko bi to našo dolino olepšalo, koliko novcev bi s tem našim kmetom v žep smuknilo! še celó našemu prehudemu mačku, burji, bi s tem figo pokazali. Zato, pre-

dragi, poprimite se sadjereje, poprimite se je na vse kriplje! Mali trud, ki ga boste s tem imeli, se Vam bo stoterno poplačal; koristili boste s tem sebi, koristili svojim potomcem, koristili vsej Ipavi.

Toda ne le v sadjereji, ampak tudi v vinoreji bi se dalo mnogo mnogo zboljšati. Res, da je v naši dolini glavni pridelek vinski, in da toraj kmet ves denar skoraj le iz vina skupi. Vendar ako pomislimo, kako drugod vino pridelujejo, postavimo, na Reni ali tudi v našem cesarstvu v dolnji Avstrii, na Ogorskem itd., ako primerjamo dalje tamošnja vina z našimi, spoznali bomo, da se razločijo po okusu kot noč in dan. Oni imajo lepo dišeča okusna vina, ktera prodajajo po 30, 40, 50 gold. vedro, ko mi za tako zvani „kvinč“ k večemu bornih 15 gold. potegnemo. In zakaj ne pridelujemo tudi mi takih vin? Naša dežela je gorkeja od unih, in znano je, da ravno gorkota pospešuje okus vina. Po tem takem bi mogla naša dežela še boljša vina pridelovati; zakaj jih pa ne pridelujejo? kaj je temu krivo? Ako se tako vprašamo, vrnila se nam bo nehoté misel „oni znajo, mi ne znamo“, in res je tako. Zatoraj, predragi, učimo se od njih, učimo se iz Vrtovčeve „Vinoreje“ in drugih bukev in časnikov slovenskih, katerih imamo, hvala Bogu, že obilo. Učimo se, skušajmo in obdržimo, kar je dobrega. Napravimo ipavskemu vinu prosto pot v ptuje dežele, spravimo ga v kupčijo s tem, da ga umno obdelujemo.

Al, poprimimo se zraven tudi živinoreje, kajti živina je podlaga vsemu kmetijstvu; poprimimo se reje ovác, kjer je kraj za-njo pripraven.

Sejmo mesto žita kupčijske sadeže, kateri vendar več dobička prinašajo, nego drobno zrnje, ki ga pridelujemo. Varimo gozda, da nam silna burja še silniša ne postane in hiš ne odnese.

Napravimo si za kmetijo pripravniša pohišta, prostorna in zračna poslopja, da si zdravje ohranimo.

Napravimo si boljša gnojišča, da se ne bode toliko za kmetijstvo vredne gnojnice zgubivalo. Dajajmo pridno otroke v šolo, da se kaj koristnega naučé. Učimo jih delati, ne postopati, da bodo kadaj delavni kmetje.

Ne pravdajmo se tako radi, da dohtarji naših krav ne pomolzejo.

Ne jemljimo po nepotrebem na pósodo, da v dolgove ne zabredemo; — kajti vzeti je lahko, vrniti je težko.

Učimo se pošteno in složno živeti, da se mir in sreča v naše hiše povrne.

Predragi sodoljanje, ako bomo tako delali, zagotavljam vas, da revščina sčasoma zgine, dolg bo plačan. Ipava, prelepa Ipava bode še lepša postala; sivi Nanos smehljal se bode zali nevesti ter kazal mesto ostrih zob, sivih skal, z drevjem ovenčano glavo. Ipavca ime bode slovelo po vnanjem svetu, na njegovo poštenje zanašala se bodo vsa ljudstva. In to zaupanje, predragi Ipavci! privabilo nam bode mnogo gostov v našo dolino, privabilo tudi mnogo novcev v naše žepe: kjer je čast, ondi ni brez dobička!

Zatoraj delajmo, in še enkrat rečem, delajmo, in razlegalo se bode od rebrnatih Rebrnic do višnjevoga Čavna, od sivega Nanosa do puščobnega Krasa: Srečna, trikrat srečna, presrečna si Ipava!

Národne stvari.

Vabilo na pristop

k dramatiškemu društvu.

Njih Veličanstvo presvetli Cesar so s previšnjim sklepom od 2. marca t. l. dovoliti blagovolili, da se napravi dramatiško društvo v Ljubljani.

*) To-le je govoril gosp. A. Pegan v poddraški čitalnici na velikonočni pondeljek pri mali besedi, pri kateri se je tudi pelo in še marsikaj deklamovalo. Ker se nam zdi govor tehten, zato ga podamo „Novicam.“ J. S.—č.



gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 22. maja 1867.

Gospodarske stvari.

Zakaj gre kmetijstvo zmirom bolj rakovo pot?

Ako hoče bolnik, da se svoje bolezni srečno ozdravi, mora izvedenemu zdravniku svojo bolezen na tanko razodeti: kako je bolezen dobil, kje je bolan, kaj ga najbolj boli, in v kateri dobi je že bolezen njegova. Nasprotno pa tudi, ako zdravnik bolezni prav ne spozná in vzrokov njenih ne odstrani, mu vsa zdravila ne bojo pomagala nič.

Ravno taka je pri kmetijstvu. Dokler se presilni davki ne znižajo, da vendar kaj prida pridelkov ne ostane gospodarju za druge potrebe, so vsi drugi sveti zastoj. Od tod izvira največ, da hira kmetijstvo, kakor drevesce, ko ga črv spodjeda, tako dolgo, da vsahne. Imej še tako dobrega konja, če ga preobložiš, videl boš, da ne more peljati. Resnico tega nam spričuje skušnja.

Naj je letina le nekoliko slaba, že si kmet toliko ne pridela, da bi mogel sebe in svojo družino pošteno preživiti in s potrebno obleko preskrbeti. Prašajte le ljubljanske magazarje in druge trgovce, koliko žita kmetom prodajo za potrebni živež, ubogi kmet pa mora ravno toliko zemljiščinega davka na leto plačevati.

Davkom se morejo tudi prištevati predolge pravde. „Kdor v pravdo sili, temu se denar ne smili“ — je star pregovor. Ni pa vselej tako, da je pravdar pravde sam kriv; včasih se mora človek za pravično reč potegniti, in dostokrat se primeri, da je več stroškov, kakor je stvar vredna, za katero se vleče; ravno taka je pri iztirjevanji kacega dolga; ako je glavnicca majhna, mora dolžnik posojevalcu toliko stroškov plačati, kolikor je dolgá. Gotovo je, da so pravde že marsikterega na beraško palico spravile. Živa potreba je tedaj, da bi se sodniške obravnave saj na krajši poti izvrševale.

Raba nemškega jezika v uradnih je tudi na škodo kmetu, ki tega jezika ne razume zato, ker ni domač. Ali mislite res, da to ni noben davek, ko se kmetu v tujem jeziku izdelujejo in na dom pošiljajo pisma, katerih ne razume? Koliko časa kmet s tem zamudi, da more včasih po več ur dalje iti nemškega tolmača iskat, da mu za plačilo ali za bokal vina pismo prebere, pa kolikrat se zgodi, da še celó napak!

Predraga sol je velika nadloga gospodarstvu. Saj je vsegamogočni Bog 3 dele zemlje morja vstvaril; ni se bati, da bi ga zmanjkalo, toraj tudi soli ne, ki se iz njega dela. In vendar je draga, ker se mora za eno družino na leto in dan po 7 gold. izdati.

Res je, da se razun poljskega pridelka tudi vsako leto nekaj za živino strži; al vendar ne toliko, da bi se mogla truma davkov in družih težav poravnati. Da

je to res, lahko vidimo, ako pogledamo v izročevalna (čezdajanska) pisma. Sinu ali hčeri se toliko na hrbet naloži, da komaj nosi. Pogledimo tudi v zemljiščine knjige, pa bomo videli številke, kako po papirji plešejo, da se bomo vstrašili. Naj povedó kantonske gosposke, s kakošno težavo da se davki iztirjujejo.

Vse to nam priča, da je kmet preobložen, da trpi kakor duša v vicah, pričakovaje boljših časov.

Ne bojo pa nas izveličale postave za ponočno stražo, ne prepoved, da se ne sme ponoči proso meti in lan tretji, ne postava zastran poljskih čuvajev in več takih. Ne rečem, da ne bi bile dane iz dobrega namena in da ne bi bile koristne tu in tam; al vse to zdí se mi, kakor da bi gospodar drevo škropil, ko vsahnuje, misleč, da mu bode s tem pomagal, pa ne pogleda na korenino njegovo, ki na skali stoji in ne dobí redilnega soka. Tudi kmetijstvu se mora pri korenini pomagati, potem bojo izdale druge postave tudi veliko več, in kmetje sami bojo opustili marsiktero nerodnost in nemarnost, v katero jih zapelje revščina in obup, in se z veseljem potem poprijeli mnogih koristnih naprav, kakor so asekuracije pred škodo ognja, toče itd.

M. Ilovar.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

Drugi predmet zborov je bila preuredba dozdanih pravil (statut) družbenih.

Poročal je o tem družbeni tajnik dr. Jan. Bleiweis. Željo, da se nekako spremenijo pravila, je prvi sprožil g. Ludevik Dimic, gozdnarski oskrbnik v Kranjski gori, ker je v občnem zboru l. 1865. povdarjal potrebo, da bi se kmetijska družba kaj več ozirala na gozdnarstvo. Ta občni zbor je izvolil odsek v gozdnarstvu izvedenih mož, da osnuje načrt novih pravil. V občnem zboru 1866. leta, ko mu je gosp. Dimic poročal o tem novem načrtu, se je pa po predlogu gosp. Dežmanovem priznala še druga potreba, namreč ta, da se dozdanja pravila ne preuredé samo le gledé na gozdnarstvo, temuč da se prestvari še v družih rečéh po potrebah sedanjega časa. Izvoljen je bil po tem še drug odsek, ki naj se loti zaželenega predelovanja. Gosp. vitez Gutmansthal osnuje načrt, omenjeni odsek in glavni odbor družbe kmetijske to vrlo dobro izdelano osnovo pretresejo, in kar sta oba ta odbora skupaj sklenila, podalo se je natisnjeno že 14 dni pred zborom vsem udom v prevdarek. Danes je šlo za sklep novih pravil po občnem zboru, ki edini ima pravico predelavati statute. Ko je dr. Bleiweis zboru vse to razložil, nasvetuje konečno, da naj se ne beró vsi razdelki (§.), katerih je 38, ker to bi bilo sila zamudno, ampak komur ni kak §. všeč, ta naj se oglasi,

da se potem le o njem obravnava začne. Zbor soglasno potrudi ta predlog.

Prvi se oglasi g. Šolmajer rekoč: naslov pravil naj se glasi „kmetijska in gozdnarska družba“, ne pa samo kmetijska. Zoper to poprime besedo dr. J. Ahačič ter pravi, da kmetijstvo tako dobro obsega njivo kakor gozd (boršt); nelogično bi tedaj bilo reči kmetijska in gozdnarska družba, ker beseda „kmetijska“ že vse pové. Gosp. Dimic brani g. Šolmajerja, rekoč, da gozdnarstvo je poseben razdelek kmetijstva. Dr. Etb. Costa zagovarja dr. Ahačiča, da pravo trdi, sicer bi morali tudi reči: družba svilorejna, živinorejna itd., ker to so tudi posebni razdelki. Družba ima že svojo diplomo, svoj pečat z naslovom „družbe kmetijske“, in ravno letos ima obhajati stoletnico svojo, tedaj tudi stoletnico tega imena. — Dr. Bleiweis to isto trdi in preganja strah gozdnarjem s §. 3. pravil, čegar vsi oddelki varujejo gozdnarske zadeve. — Gosp. dr. Toman misli, naj bi se družbi dalo ime „družba gospodarska“; to ime več obsega kakor ime družba kmetijska; tudi je navadno pri južnih naših bratih. — Dr. J. Ahačič se boji imena „gospodarska“, ker onega razločka, ki je bil pred letom 1848. med gospôdo in kmetom, dandanes ni več. — Gosp. Dežman razjasnuje dr. Ahačiču, da gospodarsko in gosposko ni eno. — Dr. Etb. Costa razjasnuje od druge strani, da, kakor gospodarsko in gosposko ni eno, tako je tudi razloček med kmečko in kmetijsko. Pomen kmetijsko je tako obširen, da tudi gozdnarstvo obsega „gospodarsko“ pa obsega še več kakor vse razdelke kmetijstva, ker gospodar še več pomeni kakor kmetovalec. — Na posled obvelja staro ime „družbe kmetijske“. — V §. 3. želi gosp. Dimic popravka nemške besede, ki se soglasno sprejme. — Gosp. Likar ne vidi, da bi gozdnarski odsek imel odločno področje. Gosp. dr. E. Costa in dr. Bleiweis dokazujeta, da vsem odsekom so odločena svoja področja. Gosp. Dežman tudi ne vidi škode gozdnarjem, ker §. 22. na tanko odločuje, kdo da se vzame v ta odsek. — Vitez Gutmansthal želi, da §. 27. bi se predelal tako, da vsakemu udu je pripuščeno se udeleževati sēj vseh odsekov. Zoper to govore gospodje Dežman, dr. Costa, dr. Toman, dr. Ahačič, dr. Bleiweis in dr. pl. Karol Wurzbach. Po tem pade predlog viteza Gutmansthal. — Gosp. Šolmajer želi, da bi se pri §. 21. bolj odločno reklo, kdaj in kako se napravljajo napotni zbori (Wanderversammlungen). Dr. Bleiweis misli, da ni treba tega, ker popotni zbori se po pravilih morejo sklicati kakor drugi občni zbori; ako se pa napravi popotni shod, se ve, da se okliče tudi njegov program (obrnave). — Pri §. 32. želi gosp. Dimic, da se število gozdnarjev v podružniških odborih na tanko izreče, namreč 1 gozdnar na 3 odbornike, 2 gozdnarja na 6 odbornikov. Vitez Gutmansthal in dr. Bleiweis odgovarjata, da se za vsak kraj ne more odločiti število gozdnarjev, ki naj bodo v podružniškem odboru, ker so kraji, kjer celó nobenega v gozdnarstvu izvedenega človeka ni. Predlog gosp. Dimičev ni obveljal. — Pri §. 22. predlaga gosp. Dežman: naj se, kakor odborniki, tako tudi predsednik in tajnik glavnega odbora volita le na 3 leta. Predlog ni obveljal. — Pri §. 21. vpraša gosp. dr. pl. K. Wurzbach: Ali se tudi pri družih društvi udeležujejo popotnih shodov taki možje, ki niso udje? Gosp. Šolmajer, vit. Gutmansthal, dr. Orel dokazujejo, da. Ni davno — pravi dr. Orel — da je popoten shod dunajskega avstrijskega gozdnarskega društva bil na Krasu in v Trstu, ktereга smo se tudi jez in mnogi drugi udeležili, ki nismo udje onega

društva. Gosp. dr. Wurzbach je zadovoljen s tem odgovorom. — Ker se na vprašanje predsednikovo nobeden več ne oglasi, da bi govoril o kakošnem §., se glasuje še o celi osnovi pravil, ktera se z veliko večino sprejmejo.

Tretja točka zborove obravnave je bil predlog, da naj se slovesno obhaja stoletnica kmetijske kranjske družbe, ki je 26. oktobra 1767. leta imela svoj prvi zbor. Gosp. župan in odbornik dr. Etb. Costa poroča o tem in pravi, ker se je v spomin stoletnice namenjena kmetijsko-obrtnijska razstava morala letos odložiti, tedaj naj se častni ta spomin namesti 26. oktobra, ki je saboto, praznuje 24. oktobra letos s tem, da je 1) ob 9. uri sv. maša v stolni cerkvi, 2) ob 10. uri slovesni občni zbor, 3) ob dveh popoldne skupni obed, 4) zvečer slovesna beseda v gledišču samo za ude kmetijske družbe in povabljeni goste brez vhodnine; sl. čitalnica se naprosi, da osnuje primerno besedo. Dalje naj se v spomin stoletnice naredi knjiga s popisom zgodovine družbine v slovenskem in nemškem jeziku, in ako se oglasi dovolj naročnikov za bronasto svetinjo, naj se dá kovati primerna svetinja. — Vsi predlogi so bili soglasno sprejeti, le o tem: ali naj se svetinja spomenica kuje na stroške kmetijske družbe in potem podeli vsem udom, ali pa se nabira le naročnina za njo in svetinjo dobó potem le naročniki, je bila živahna razprava; na posled je obveljal predlog, ki ga je v imenu glavnega odbora stavil gosp. dr. Costa. (Dal. prih.)

Vížmarski pašnik razdeljen!

„Novice“, ktere že veliko let priporočajo razdelitev pašnikov (gmajn), bodo pač veselje imele, ako slišijo, da ene največje gmajne na Kranjskem ni več. Preteklega leta v jeseni bila je razdeljena daleč po svetu znana gmajna, ker tisoč in tisoč vojakov se je po nji vadilo (muštralo). Ta pašnik leži pod Šmarno goro med Savo in Vižmarji na lepi ravni planjavi; dolg je blizo pol ure hodá; meri blizo 300 oralov; nekaj je dobrega svetá, večidel je peščen; en del je sam pesek. V mokrih letinah nam je več zalegel kakor v suhih. Dolgo je trpelo, da smo do tega prišli, da so naše pa že tudi naših sprednikov želje spolnjene. Škoda, da naš nekdanji visokocenjeni župan Janez Sever ni tega dočakal; neizrečeno bi ga bilo veselilo. Naslednik ranjcega župana župan gospodar Jože Planinšek je s pomočjo prisežnih mož pametno izpeljal, česar doživeti Severju ni bilo mogoče. Nenavadnemu trudu njegovemu in tihemu ravnanju in prevdarjanju gre hvala, da se je ta važna reč tako dobro izpeljala. Res, da mora od nekterih, kteri niso prijatelji kmetijskega napredka, marsiktero grenko slišati; al pamet njegova in srenjskih svetovalcev jih je peljala na pravo pot v blagor soseski — zatoraj slava županu Planinšku in vižmarski soseski!

Mirjen je bil pašnik od modrega, skušenega in na vso moč pridnega mirjavca g. Macaka po nizki ceni. Vso hvalo in čast je zaslužil, pa mu tudi vso hvalo daje vsa srenja, ktera šteje 54 gospodarjev. Dobili smo vsak po 8 delov (partov), po razmeri na posestvo in po različnosti zemlje, tako, da imamo, kar je bilo mogoče, po pravici vse po dobrem kakor po slabem svetu enake parte, ktere smo po srečkanji (lozengi) pa tudi po dobrem prevdanku, eni pri hišah domá svoj del dobili.

Že pred več leti je bila naša gmajna v „Novicah.“ Bilo je takrat, kakor se spominjam, rečeno: da bi se nam pač oči odprle, da bi sprevideli svoj dobiček in pa gmajno razdelili. Dozdaj to ni bilo mogoče; imeli

stopilo, vsujem v to en masec sivega prosá (sirk bi morda še boljši bil), crem to dobro četrť ure; potem vsujem vse prav vroče v polovnjak, ki drži 250 bokalov, v katerem pa je le še polovica tega plesnjivega vina bilo. In res, ko čez tri dni vino pokusim, bilo je čistejše kot pred, in ni imelo nič več plesnjivega duhá. Samo po prežganem, kakor po trijetu, je enmalo okus imelo. Brž ko ne sem na tako malo vina preveč te reči noter djal. Vendar se ta okus in duh lože prenese kot plesnoba.

Kl. F.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

O sporočilih, ki so jih podružnice poslale občnemu zboru, je poročal tajnik dr. Jan. Bleiweis. Kot namestniki podružnic so bili pričujoči: gosp. grof Jož. Barbo in gosp. Jan. Majnik, predsednika podružnic, in pa gosp. vitez Gutmansthal kot zastopnik podružnice boštajnske. On prvi poprime besedo in poroča, da bi se v Boštanji naredila šolski mladini v poduk lepa drevesnica; zahvaljuje se družbi, da je v pripomoč tej napravi darovala znesek, ki se je nabral iz doneskov tamošnjih udov kmetijske družbe, ter prosi, naj se jej to dovoli še za nektera prihodnja leta. Dr. Bleiweis podpira to prošnjo s pohvalo marljive podružnice boštajnske; grof Barbo jo tudi podpira, pa predlaga, naj se za zdaj ta podpora zagotovi za eno leto. Zbor sprejme ta predlog.

Podružnica radoliška po predsedniku svojem gosp. dekanu Vovku želi podučne knjižice za ljudstvo naše, da se bode vedelo obnašati, kadar bojo zavoljo revizije katastra geometri na novo merili zemljišča. Dr. Bleiweis predlaga, da se ta prošnja izroči deželnemu odboru, kateri ne bode iz oči spustil te za deželo važne zadeve. Zbor je enoglasno sprejel ta predlog. — Podružnica ta želi tudi pravice, da bi vsaka občina (srenja) dobila pravico, da vpelje pasji davek za obrambo preobilih psov in strašno nevarne stekline. Dr. Bleiweis omenja, da je to isto željo izgotovil že deželni zbor in da je pričakovati od vlade, da potrdi postavo, po kateri morejo občine vpeljavati pasji davek.

Podružnica novomeška po predsedniku svojem gosp. proštu Arko-tu toži o zanikernih poslih, lenutih, ki jih je vse polno, o brezvestnih kajzarjih, ter želi, da družba kmetijska prevdari te nadloge in svoje nasvete izroči deželnemu zboru. Predlog gosp. Dežmana, da se pismo podružnice novomeške izroči deželnemu odboru, je bil sprejet.

Predsednik podružnice kočevske gosp. Ernest Faber, nanašaje se na temeljiti popis, kako se godí z gozdi na Kranjskem, želi, da se družba obrne do deželne vlade zaradi natančnega spolnovanja gozdne postave in za varstvo gozdov po logarjih. Sklep zborov je bil, da se ves spis natisne v sporočilu kmetijske družbe in sicer stori po poti deželnega odbora, česar je treba za ustanovljenje gozdnarjev.

Podružnica loška po predsedniku g. Schweigerji toži, kako nemilo ravná šneperska grajščina z gozdom, v katerem imajo tudi kmetje svoje pravice in prosi, naj družba kmetijska na dostojni poti pospeši poravnavo služnih pravic (servitutov). Enoglasen sklep je bil, naj to stori odbor kmetijske družbe.

Gosp. grof Barbo v imenu podružnice svoje izročuje zboru pismo g. Gurnika, glavarja železnične postaje ljubljanske, v kateri pravi, da bi rad kaj storil, da bi se izpeljevanju dolenskega sadja v druge dežele pripomoglo, pa da naj kmetijska družba pokaže, kako. Predlog dr. Bleiweisa, da se to dobromisleče

pismo podá dolenskim podružnicam v prevdarek in nasvèt je bil enoglasno sprejet.

Gosp. P. N. Feuser, za kranjsko deželo ves uneti posestnik na mahu, izročuje družbi poduk, kako bi kmetje si najlože mogli ohraniti svoj gozd s tem, da bi jim en čas bil gozd (boršt), drug čas pa polje. Sklep je bil, da se ta za naše kmetije važni poduk natisne ves tudi v „Novicah.“ (Dal. prih.)

Jezikoslovne stvari.

Pogan (der heide). *)

Spisal Fr. Levstik.

(Konec.)

Zdaj se vpraša: kateri je besede pogan prvotni pomén? Ako hočemo to zvedeti, moramo pogledati koreniko. Ta je gn, ktero s črko a na konci pomnoženo nahajamo tudi v glagoli: gn-a-ti (žen-e-m) treiben, s črko i v glagoli: gn-i-ti faulen (pm. nsl. kl-i-ti keimen, kál f. keim). V besedah: po-gan, na-gan-a, po-gan-j-a-ti nahajamo to koreniko povikšano v: gan, a v glagolih: gon-i-ti, žen-e-m povikšano v: gon, žen. Korenika gn prvotno znači: entfernen, od sebe porinoti, vreči (pm. nsl. kamen zagnati einen stein werfen). Zato je gnati: von sich entfernen, treiben, gniti sich in dem ekelhaften zustand des entfernten, ausgeworfenen (der excremente) befinden: faulen; — gnoj das faulende; pogan f. ster-cus, das ausgeschiedene, poganъ adj. mit koth (stercus) beschmutzt.

V slovanščini se pojem excrementum tudi sicer veže s pojmom: entfernen, werfen; pm. nsl. v Ribnici: okinoti (nam. okid-no-ti) se den leib ausleeren, strsl. КИДАТИ werfen. Mikl. lex. 327; pm. dalje: met-a-ti strsl. МЕТТИ МЕТ-Ъ werfen, i potem strsl. МОТЗИА, МОТЗИАO fimus. Mikl. bildung der nomina 35.; nsl. metulj schmetterling, metlj (-tilja), metul dain. 90.; srb. metilj mik.; čšk. motyl; poljski: motyl; gsrb. mjetelo, dsrb. mjatel z nemškim: schmetterling, kar si je v rodi z glagolom schmeissen; avstrijsko-nemški se metulj zove krautscheisser. Mikl. lex. 366.

Niti se more očitati, da je pridevnik poganъ nenavadno storjen; tacih je več: strsl. ПОКОРЪ adj. obediens, ПОЛОГЪ adj. obliquus (nsl. položъn), ПОУХИЛЪ adj. curvus (nsl. hiljast) itd.

Poganъ adj. torej prvotno znači stercoreus, kar glasno priča tudi nsl. opoganiti se, srb. pogan f. i dsrb. hugaňas se, potem znači še le sploh: gnusoben, nesnažen, nečist.

A kako je z latinsko besedo paganus? Diez wörterb. 1. 301. piše: „paganus it. sp. itd., auch böhm. pohan, adj. heidnisch, subst. heide; von paganus, also eigentl. ländlich, bäurisch, und so hiessen die bekennen des alten götterdienstes, weil er sich seit Constantin d. gr. auf das platte land hatte flüchten müssen. Dasselbe, was paganus, bezeichnet unser heide, ahd. heidan, goth. f. haithnô (von haithi feld), vgl. Grimm myth. p. 1198.“

Kar Diez piše o besedi paganus, prav sodi, vendar to ne izpodbija moje misli. Vsi vemo, da so Latinci neznabogu rekli paganus. To besedo so potem krščanske vere oznanjalci prinesli k Slovanom, kateri so imeli uže poprej svojo, tej vso podobno besedo poganъ. Znano je, da so prvi oznanjalci neznaboge po svetem pismu imenovali nečiste narode, i tako je stara slo-

*) V zadnjem listi na 169. strani v 24. vrsti od zdlaj gori beri: ПОГАНКЕНИЕ namesti: ПОГАНЕКНИЕ.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

☞ V Ljubljani v sredo 5. junija 1867. ☞

Gospodarske stvari.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

V 5. vrsti programa je gosp. Pour o potrebi, da se tudi za kranjsko deželo napravi zastavnica na korist kmetijstvu, govoril tako-le:

Od nekdanj je bila avstrijske države hromota, da je imela malo vere v novčnih (denarskih) rečéh; a to ne, ker nima novcev, nego ker nima, niti je kdaj imela istine (kapitala). Izboljšavanje in napredek, kateri se je zadnje čase pokazal tu in tam, ni mogel popraviti poprejšnje kvare, in Avstrija je ostala, kakoršna je bila, kajti še zdaj ima malo vére (kredita) zato, ker nima istine. Ta reč ne škoduje samo vsej državnej blaženosti, nego tudi posameznim trgovinam in vsemu obrtu. Vera se daje vedno samo tistemu, kdor ima istino, a ne mrtve istine, ktera se težko spravi v denar, ampak istino, s ktero je lahko pretikati in trgovati. Kdo kmetu, trgovcu ali obrtniku dá za poštene obresti novcev na pósodo? Nobeden zasóbnik (privatnik) ne. Za tega del so morali kmetje, trgovci in obrtniki, ker le-tí med vsemi avstrijskimi pridelovalci najbolj potrebujejo novcev, osnovati društva, banke ter druge zavode, v ktere so devali svoje novce; jemali so in jemljó tudi od družih na pósodo, da bi imeli v sili kaj v roko vzeti. Tako je postalo mnogo trgovskih in obrtniških bank, trgovini in obrtu na korist. Pozneje so se osnovale zastávnice (Hypothekenbank) in zavodi, iz katerih se je kmetovalcem posojevalo na njihova zemljišča.

Na Kranjskem je ta reč tako: Kader véliki posestnik potrebuje novcev, mora jih iskati okoli dunajskih ali celó neavstrijskih bank, kar mu gotovo prizadeva mnogo stroškov. Ali kmetovalec je še v mnogo večej stiski, ker nima skoro nobene pomoči; kajti kranjska hranilnica, v vsej deželi edina naprava te vrste, posebno prebivalcem daljnih kotárov (becirkov) skoro nič ne pomaga, ker tudi ne morejo lahko do nje. Veliki so stroški, kateri zadenejo zemljiškega posestnika, predno more na trojno varnost od nje dobiti malo številce novcev, in to je krivo, da ima zemljiški posestnik celó malo pomoči od tega zavoda, čegar namen je dobrodelnost, kakor pravijo. Obče je znano, da naša hranilnica posebno z državnimi papirji hodi po dobičkah, in da je tako zeló premenila prvotno svojo osnovo. Silno potrebno bi tedaj bilo, našej deželi osnovati zastavnico, ali vsaj to napraviti, da dobimo poddružnico kacega avstrijskega zavoda, ki novce posojuje na zemljišča. Kmetovalci bi gotovo razumeli, kako je treba osnovati take podporne blagajnice; toda nihče jim ne prigovarja, tudi nimajo novcev, katerih je v za-

četku v roko vzeti, in okrajne oblasti, od katerih se tudi od te strani nadjamo blagonosne delavnosti, niso še ustanovljene. Uže dve leti je tega, kar je bila kranjska kmetijska družba ljubljanske hranilnici podala pravila, po katerih bi se osnovale obrtnikom podporne blagajnice po Kranjskem, in prosila je, naj bi hranilnica preskrbela novce, kolikor bi jih bilo treba za ustanovitev teh družeb. Slavno vodstvo ljubljanske hranilnice, te dobrotne naprave, je podano prošnjo prebralo in potem dalo „ad acta“; saj slišali nismo, da bi se bilo v tej zadevi kaj zgodilo. Kdo bi mogel dvomiti, da zemljiški posestniki vedó za svojo nadlogo, ter da tudi vedó, kako bi jo bilo odvrniti? Toda vse zemljiško posestvo se nadja pomoči od dežele, rekše od deželnih zastopnikov v deželnem zboru. Dovolj je znano, koliko je kranjski deželni zbor v zadnjih 6 letih storil za narodno korist naše dežele. Ali če v roko vzamemo poročila deželnih zborov na Českem, Ogerskem, Galiskem in v dolenjej Avstrii, beremo, da so se teh dežel poslanci precej v začetku zborovanja trudili povzdigniti materijalno blagost svojih rojakov, in po njihovem delu in trudu so se po teh deželah tudi res osnovale zastavnice, zavodi na zemljišča posojujoči, obrtniške banke itd. Kaj je pa prejšnji kranjski deželni zbor storil za to reč? Vsak kmetovalec se po pravici čudi, kako je to, da v kranjskem deželnem zboru sedí toliko bistroumnih vélicih zemljakov, pa da ti gospodje vsi vkupe niso še nič storili za materijalno korist svoje dežele. Ljudstvo se zemljiškemu posestvu rešitve nadja od deželne zastávnice, kakoršna je na Českem. Da bi posestvo dobilo večo vrednost, zato je česki deželni zastop svojemu kraljestvu napravil zastavnico, ktera na posestva, ki so na Českem, novce posojuje samo v zastavnih pismih. Preobširno bi bilo, tukaj razlagati, kako bi se tudi na Kranjskem osnovala taka zastavnica, in zatorej denes samo nasvétujem: „Slavni zbor naj sklene, da bi odbor kmetijske družbe slavnemu deželnemu zboru podal prošnjo, naj bi on v prihodnjem zborovanju presodil: ali bi se dala zemljiškim posetnikom na korist zastavnica ustanoviti za kranjsko vojvodino? Dalje, ako bi se to ne dalo napraviti, naj bi deželni zbor storil, česar je treba, da pride na Kranjsko vsaj poddružnica kacega zavoda, kateri na zemljišča posojuje novce.“

Po tem govoru se prične živahna razprava. Gosp. Dežman se čudi, kako da gosp. Pour, ako je res ta zavod tako potreben, kakor on trdi, predmeta svojega ni odločno stavil na dnevni red? Stvar ta ni tako lahka, da bise dovršila ko da bi mignil. In to kaže sam, ker ni poti pokazal, kako naj se ustvari zastavnica. Ne spodobi se na tem mestu obrekovati deželni zbor prej-

šnji, ki je svojo dolžnost storil. — Dr. Orel svetuje, naj zbor o predlogu g. Pourja prestopi na dnevni red. Dr. E. Costa je zoper ta nasvet, ker predlog Pourjev je važen in je res velika škoda, da se gledé na potrebščine in stiske kmetijske ni že davno skušalo, da bi se bila zastavnica na noge spravila. Deželni zbor je imel dolžnost in skozi 6 let tudi časa dovolj, da bi se bil lotil te naprave; gosp. Dežman zagovarja zbor, ki se v tej zadevi zagovarjati nikakor ne more in ne sme. Dr. Costa nasvetuje, naj se glasuje o Pourjevem predlogu. — Glasovalo se je potem, in z večino glasov je bil predlog sprejet. (Dal. prih.)

Razdelitev pašnikov in zložitva (Arrondirung) zemljišč.

(Dalje.)

Moči, katerih več ali manj vsaka soseska po velikosti svoji ima za vzdržanje in zboljšanje gozdov, so neprecenljive, in učeni gozdnarji, katerim je v resnici mar za gozd, hrepenijo po takih močéh, kajti ne samo da soseske lahko gole strani gozdov obsadijo, temuč tudi mladi gozdi, kateri gozdnarju dobička ne dajajo, da bi jih mogel umetno obdelavati, imajo pri soseskah vsaki letni čas dovolj porabljive moči. Taki gozdnarji trdijo, da soseskine gozdi se dajo zboljšati pri količ-kajšnem obdelovanju, in to na velik dobiček soseskam in tudi celi deželi, česar pa posamezni posestniki gozdov doseči ne morejo. In gotova resnica je to. Tedaj sosedje varujmo in boljšajmo svoje gozde sè zedinjenimi močmi, in če mi popolnega dobička od svoje delavnosti ne dočakamo, naši zanamci ga bodo gotovo; hvalo srčno nam bodo peli za trud naš, ko bodo naše kosti že drobne!

Da imajo umni in varčni gospodarji resno voljo, zraven golih tudi obraščene pašnike in vse gozde deliti, to je vse hvale vredno, kajti oni spoznavajo, kolikošni zakladi še mrtvi v neobdelanem svetu ležijo, in oni bi radi ne samo gole, puste pašnike v plodne pre-delali, ampak tudi svoj del tako obdelovali, da bi kadaj lepe goldinarčke brez gozdne škode vlekli. Al kaj pomaga, ker bi vendar na zadnje, kakor sem gori dokazal, občna zguba nastala po revščini, ktera se že na najvišjo stopinjo sili.

Razdelimo si tedaj le neobraščene, gole pašnike, in to brez zamude!

Priložno pa zložimo si tudi zemljišča, kajti ni ga lepšega časa mimo tega, da se zraven razdelitve pašnikov tudi zemljišča zložijo. S tem bi se kmetijstvu neizrečeno pod rame segnilo; kajti zložitev zemljišč bi prvič: olajšala razdelitev golih pašnikov, ta pa zložitev zemljišč, kajti veči del pašniških lastnikov ima zemljišča tikoma pašnikov; drugič: olajšalo bi se obdelovanje kmetij na vse strani neizrečeno, kajti po celem Kranjskem, Primorskem in tudi po drugih deželah 1 maslic zemlje ($\frac{1}{4}$ Hube) iz 15 kosov zemljišč obstaja. Koliko je tu nepotrebnih potov pri obdelovanju, ogledovanju, varstvu itd.; tretjič: pri oranji in košnji ne more sosed sosedu, večkrat tudi pri vsej dobri volji, vstreči; za pest odorane zemlje ali odkošene trave, če tudi je skor brez vrednosti, nastane med sosedi prepir, tepež, tudi drage pravde; četrtrič: vožnja po zemljiščih z zemljišča na zemljišče, čeravno s pravico, drevesa pri zemljiščinih mejah, posebno sadna drevesa, napravijo hud ravs in kavs, čeravno državni zakonik sadje pripušča tistemu, na čegar tla pade. Na stotine vzrokov bi se lahko naštel, kateri za zložitev zemljišč govoré. Kolikošno veselje sam posestnik občuti, kadar vidi pred seboj veliko lepo obdelano polje

in senožet, in to vse skupaj je njegovo! Zraven vsega bi se pa tudi državi veliko dela prihranilo, kajti brezštevilni kosi zemljišč dajajo katastru neizmerne dela; treba je tedaj tudi delavcev, uradnikov dragih.

Sosedje varujmo in boljšajmo gozde; delimo gole pašnike, in zložimo si zemljišča! To se brez velike težave toliko lože zgodi, ker visoka vlada in naš veleslavni deželni zbor to želita; tedaj se moremo od tod vsake podpore nadjati.

Kako da bi se pa to hitro in dosledno dognalo, morali bi se izvedeni možé iz dotičnih krajev po odločbi imenovanih visocih oblastnij sniti, in o tem važnem predmetu pogoditi. Vrzimo tedaj staro železno robačo z ram, čeravno stari naš pregovor pravi, da navada je železna srajca.

Ravno sedaj stavi slavna c. kr. okrajna gosposka postojnska po naukazu visoke deželne vlade na županije dvoje vprašanj, na kateri ima ona z dogovorom županov in izvedenih mož odgovarjati, namreč:

1. Ktera sredstva bi bila za pogozdovanje kamnitih tál in uničenih gozdov na kranjskem Krasu najbolj hasljiva?

2. Ali so soseske v tej zadevi že kaj storile in s kakošnim uspehom?

Moja misel o teh dveh vprašanjih je:

1. Za pogozdovanje kamnitih tál, kjer ni čisto nič grmovja in zemlje, ni ga sredstva brez neizmernih stroškov. Tukaj si mora narava sama počasi pomagati; če je pa količkaj zemlje med skalovjem in kak grm, treba je take ploščadi vsaki paši v prepoved djati. Ako bi se hotela taka tla hitro pogozditi, treba jim je sè semenom na pomoč priti; najboljše seme za take ploščadi je gotovo beli gaber (*Carpinus betulus*) in pa gladki ali poljski brest (*Ulmus campestris*). Ti dve drevesi zdržite vsa slaba kraška vremena najbolj, in se tako po rokah med skalovjem zaplodite, da je težavno iztrebiti ju. Po vseh drugih tleh je po domačih skušnjah beli borovec (*Pinus sylvestris*) ne pa črni borovec (*P. austriaca*) priporočila vreden, kajti on se vsaki zemlji, če je prav posajen, prileže in najhitreje pusta tla pokrije in zboljša.

Koder so pa gozdi po dobrih tleh vničeni, ni družega treba, kakor prepovedance vpeljati; posebno bodo prepovedanci ondi na mestu, kjer še kaka bukev in kak hrast raste, in to ob času žirnega leta. V tacih letih je svinjska paša po takih gozdih živega priporočila vredna; to se razume, da jeseni, kadar žir od drevja cepa, sicer pa nikoli ne. Prepoved more pa toliko časa veljati, dokler rastike govejemu gobcu ne odrastejo. (Kon. prih.)

Mnogovrstne drobtinice.

* *Vino za gostovanje pri kronanji ogerskega kralja.* Da se bode pri tej slovesni gostbi potrosilo polno vina, naravna je stvar; al čuditi se moramo, da Magjar, ki hoče vse svoje imeti, si je naročil večidel tujega vina. „Pesti Hirlap“ naznanja, da je namenjeno za to gostbo 300 butelij španskega vina „shery“, 200 butelij nemškega „Johannisbergerja“, 500 butelij francozkega „lafitta“, 500 butelij francozkega sladkega mošta, 60 butelij „šampanjca“, in samo 20 butelij ogerske „tokajščine“ in 500 butelij „šomlavščine“. — Ker imajo na vinorodnem Ogorskem mnogo dobrega vina in se more na primer z rdečim „lafittom“ meriti izvrstno vino jagersko (Erlauer), moramo se čuditi temu, da Magjari nočejo točiti dobrih domačih vin, o katerih v eno mer trdijo, da se morejo meriti z najboljšimi francozkimi?! „Gospod. List.“

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 12. junija 1867.

Gospodarske stvari.

Razdelitev pašnikov in zložitva (Arrondirung) zemljišč.

(Konec.)

2. Soseske so v tej zadevi še celó malo, skoraj da nič storile, razun nekoliko skušenj z belim borovcem, in to sè setvijo in sajenjem. Prvi način se ni ponesel, ker se ni prav sejalo, namreč pregloboko so zrnca prišla. Borovčevo zrno prej in gotovo uspešno kalí, ako ga pred kakim dežjem po vrhu zemlje rahlo vržeš, dež ga nekoliko v zemljo zatepe, potem, predno kalí, se nekako vzdigne, počí, in zemlja ga nazaj na-se potegne, ter vjamejo se korenjičice v zemljo, in rastika je gotova. (To lastnost ima vsako seme). Če boš pa borovčevo zrno preveč z zemljo zasul, bodeš malo rastik pričakal, kajti ono ima zemlje za tretji del palca nad seboj dovelj, in če je težka nerahlja zemljevina, še preveč. Kar je pa posajenih borovcev, ti so bolj hasnili, kamor so bili prav vsajeni. Dozdaj jih je kneza Porcia gozdni in grajščinski oskrbnik gosp. Filibert Pavlin v Brdih in v Lozi pri Senožečah največ uspešno zasadil, in tudi nasejal. Imel bo ta gospod prihodnjo jesen do 400.000 2letnih smrek in belih borovcev na prodaj.

Da so se soseske na Notranjskem posebno v senožeškem okraji obvarovanja gozdov resno poprijele, to je resnica, kajti one so tudi primorane to storite, in le kake kljuke, ki rašči napoto delajo, iz borštov trebiti in veliko pomanjkanje drv trpeti, ako hočejo še kaj drevja sebi in svojim mlajšim pristradati, ker smo pri delitvi gozdov tako slabo oskrbljeni; obžalujemo pa sami sebe, ker smo se tako brezskrbno te važne stvari lotili, in vprašanje našega in naših zanamcev obstanka tako v en dan izročili, v očigled naloge grajščinskih zastopnikov, ktero so oni vestno na prid svojih gospodov rešili, in to s podporo osebe, ktera je bila prekasno odstranjena.

Sosedje planinskega, bistriškega in loškega okraja prosite in trkajte brez nehanja, da se Vam gozd po vaših pravicah hitro delí, da ne dobite čez leto tistih delov gozda, kjer sedaj najbolj pridno sekira poje, namreč — goličave!

Čujte, kras se vam pred prag sili! Do razdelitve naj se vsako prodajilo drevja ustavi; če drugače ni mogoče, pomagajte grajščinam davke in varstvo gozda primerno plačati, in gozd vam bo to sam vse povrnil. Gozd je prvi pogoj našega obstanka. Prizadevajte si za hitro razdelitev, in če ne more postojnska gozdna komisija s svojim priljudnim vodjem gosp. R. Hočevarjem (za nas je prekasno na to stopinjo dospel) te reči hitro dognati, česar v resnici ne more, naj se zbere toliko nejednostranskih mož, kteri imajo pod vladinim

vodstvom prepire razsojevati, po tej razsodbi naj pa tudi več umetnikov gozdnih deli svet; saj se tacih učejakov dobí več po deželi.

V Senožečah na sv. Elene dan.

Jož. Zelen.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

Gosp. dr. Karol Ahačič, ki se s posebno marljivostjo peča z umetno ribjo rejo in ga je odbor kmetijske družbe prosil, naj bi po željah glavne avstrijske naprave za umetno ribjo rejo v Salzburgu prevzel opravilstvo te družbe, je zboru naznanil, da se do njega vsak obrniti more, kdor želi v to na akcije napravljeno družbo stopiti in daje sicer rad vsacemu na postrežbo, kdor želi pričeti umetno ribjo rejo (künstliche Fischzucht), ktere se bojo ljudje tudi pri nas gotovo prav živo poprijeli, ko se bojo prepričali, da dobička donáša. — Zbor je z zahvalo sprejel gospod doktorjevo ponudbo.

6. predmet programa je bil predlog gosp. Ludvika Dimica, c. k. polit. gozd. sekvestra v Kranjski gori, kako bi se dali na Kranjskem ustanoviti okrajni logarji (gozdnarji.) Ker je ta predlog na vsako stran temeljito izdelan, tedaj zeló obširen, zato ga je častiti gosp. pisatelj v obliki spomenice izročil kmetijskemu zboru, da se natisne v sporočilih družbenih in tako zlasti deželnemu zboru služi za podlogo svojih obravnav, kadar okrajni (distriktni) logarji po navetu dr. Tomanovem pridejo v prevdarek. Ta namen je g. Dimic v svojem predgovoru tudi očitno naznanil in rekel, da se je s posebno marljivostjo spustil v preiskavo tega za našo deželo važnega vprašanja. „Sprejmi slavna kmetijska družba ravno zdaj, ko si častno doživela stoletnico svojega obstoja, ta spisek iz rok enega svojih najmlajših udov v znamenje spoštovanja, da si zastavo svojo iz starodavnih časov „akademije operosorum“ krepko nosila in ohranila v kljub vsem viharjem preteklega stoletja in marsikak časten list vencu zastavnimu dodala.“

Zbor je po predlogu dr. Coste iskrenemu pospešitelju umnega gozdnarstva na Kranjskem g. Dimicu svojo zahvalo za podarjeno spomenico s tem razodel, da se je vzdignil s svojih sedežev. Obseg te spomenice je res izvrstno delo; začinja s tem, da popisuje stan gozdov na Kranjskem, njih pridelek in rabo pridelka. Potem zgodovino postav, ki so bile namenjene varstvu gozdov, popisuje prav na drobno do najnovejših časov, in konečno nasvetuje, kako naj bi se osnovalo okrajno logarstvo, iz koliko oseb naj bi obstajalo, koliko plačila naj bi dobivali, in da naj se plačujejo od treh strani tako, da tretjino vzame dr-

žava na-se (z 3373 gold.), četrti del ali $\frac{3}{12}$ dežela (z 2530 gold.), vsi posestniki gozdov (grajščaki in drugi) pa $\frac{5}{12}$ (to je 4217 gold.) Nadjati se je — pravi — da deželni zaklad za obdelovanje zemlje (Landeskulturfond), ki že zdaj ima precej kapitala, ki mrtev leži, bode sčasoma še bogatejši, in da se tako bode občinam (srenjam) od konca polajšalo plačevanje. „Varstvo gozdom, ki so Boga večni gradovi“, je načelo tega spiska, ki je res vreden, da ga deželni zbor vzame v natanjčen prevdarek.

Drugi predlog gosp. L. Dimica je bil, naj družba podeluje premije takim gospodarjem, ki ograjajo svoja posestva z živo mejo (plotom). Vzrok tega predloga je bil gosp. Dimicu ta, da z lesenimi plotovi se po nepotrebem pokvari veliko lesa, kterega bi vendar imeli varovati na vsako stran. Tudi je živa meja boljša od lesene. Gosp. Schollmayer podpira Dimicev predlog. Tudi dr. Bleiweis je za-nj, al zdi se mu, da je predlog premalo natanjčen, ker ne pové, kakošne premije imajo biti: ali v denarji ali v svetinjah ali kako drugače. Stvar je prevdarka vredna, ker sega v denarnico družbino, ktera ni prebogata. Tudi ni rečeno, koliko tacih premij naj se deli. — Gosp. Schollmayer misli, naj se delijo medalije (svetinje) ali pa častna pisma. Dr. Bleiweis misli, da ta stvar ni še danes zrela za sklep, zato predlaga, naj se izroči družbinemu odboru, da on v prihodnjem zboru na drobno nasvetuje: kako in kaj? Gosp. Dimic se sklada s dr. Bleiweisovim predlogom, kterega po glasovanju zbor enoglasno potrdi. (Kon. prih.)

Podučne stvari.

Tudi nekaj muzikalnega.

Ker si „Novice“ vseskozi prizadevajo razjasniti vsakovrstne pomote, naj mi bo toraj pripuščeno spregovoriti o zadevi nekega muzikalnega soglasa (accorda). Kadar se namreč po triglasu (dreiklang) 4. stopnje trdega zvukovoda (dur — leiter) ta stopnja za pol glasa zvikša, in se nad njo enoharmonični soglas vzame, nastane zmanjšani sedmični soglas (b 7), kateri bi se po postavi v mehki triglas (moll — dreiklang) v pol stopnje više nad basom razvozljati moral; in je prav za prav enoharmonični sedmični soglas sedme stopnje. V prosti pisavi pa sledi dostikrat po omenjenem soglasu tudi triglas pete stopnje trdega zvukovoda. V starih in novih kompozicijah pa se nahaja soglas po zvikšani 4. stopnji (trd. zvuk.) tudi s pomanjšano sedmico (b 7), kateri se pa v 4. soglas pete stopnje razvozlja. To pa po mojih mislih nikakor prav biti ne more, ker ima zmanjšana sedmica, kakor sem dokazal, drug namen; ako se v 4. soglas pete stopnje trdega glasú razvozlja, mora stati namesto pomanjšane sedmice (b 7) povikšana šestka (♯ 6), ker le ta hrepení po 4. soglasu 5. stopnje. Ako se pa iz trdega glasú po imenovanem soglasu preskoči v mehki glas, je prav, da se postavi pomanjšana sedmica. Tudi po 5. sogl. 4. stopnje se more staviti povikšana šestka (♯ 6), ako se 4. stopnja z omenjenim soglasom zvikša, in se v trdi 4. soglas pete stopnje razvozlja.

To je tedaj moje mnenje zastran te reči ob kratkem rečeno; da je istinito, prepričale so me knjige, pa tudi druge izvrstne kompozicije. V „Liri Sionski“ se nahajajo omenjeni soglasi po mojih mislih. Naj bi toraj častiti skladatelji slovenski to moje mnenje pretehtali, in se po njem držali, ako za dobro spoznajo.

Daniel Feigel, učitelj.

Kratkočasno berilo.

Kako so v Bégunjah na Notranjskem Turka za vselej odpodili.

Črtica iz časa turških vojsk.

Spisal Ivan Zarnik.

Bral sem nekje, da bi velika škoda bila, ako bi se zgubila kaka narodna črtica, ktera nam opisuje vrla dela, junaštvo in bistrumje naših prednikov. Spominjaje se onih besedi, zapišem sledečo zgodnico, kakor sem jo čul iz ust starih mož bégunjske okolice, in jo tako želim oteti preteči pozabljivosti. Upam, da se dobrovoljni bralci „Novic“ ž njo ne bodo dolgočasili.

Godilo se je to v 15. stoletji, ob času, ko je največi sovražnik naše mile domovine in naše vere divjal po milih slovenskih pokrajinah. Da je tudi v Bégunje večkrat prihrul grozoviti Turčin, pričajo nam ostanki tabora okoli cerkve sv. Jerneja v Bégunjah. Kakor ljudje pripovedujejo, bil je imenovani tabor precej velik. V ta tabor so bežali vsi prebivalci begunjske soseske, kedar se je grdi Turek tem krajem bližal. Imeli so v taboru narejene tudi podzemeljske shrambe, kamor so ljudje ob času nevarnosti skrivali svoje imetje in premoženje pred Turkom. Še dan danes se sledijo take votline. — Ko so v Bégunjah l. 1857 novo šolo zidali, zadeli so na take votline, ko so temelj za šolski zid kopali. Če se prav spominjam, našli so takrat v teh votlinah tudi nekaj bojnega orodja iz časa turških bojev. Vse to nam priča, da so se tukaj morali večkrat s Turkom sprijeti. — Po tem vvodu naj sledi naša povest.

Bilo je leta 14.., ko je grozoviti Turek zopet hudo divjal in razsajal po naši domovini. Tudi do Cerknice in Bégunj je prihrul to leto. Ko se ogenj na velikem Stražišču *) zasveti in prebivalcem v okolici naznani, da se Turek približuje, jeli so ljudje svoje blago spravljati v tabor. Nanesli so v tabor, kolikor se je moglo va-nj spraviti. Ko se je bil pa Ozman vže precej blizo približal, umaknili so se tudi ljudje v tabor. Ženske in otroci šli so v cerkev, kar jih je moglo, in so tukaj Boga pa sv. Jerneja prosili, da bi možje in fantje srečno odpodili Turka. Drugi pa, ki niso mogli v svetišče božje, so se pa v taboru poskrili. Kar jih je pa bilo za obrambo tabora zmožnih, ti so se pa lepo ob taborovem zidu zvrstili in so tako pripravljani pričakovali sovražnika.

Turek se približa. Že je pred taborovim zidom. Zdaj jame tabor naskakovati. Junaško odbijajo vrli bojniki v taboru vsak napad predrznega Turka. Dolgo časa se že junaško branijo. Pa sčasoma začnejo junaki v taboru omagovati; Turek pa le hujše tabor napada. Skoraj bi bili že kristijani v taboru premagani, in kar bi se bilo gotovo tudi zgodilo, ako bi enemu izmed mož, ki so bili v taboru, ne bila neka prav pametna na misel prišla. Menda mu jo je sam sv. Jernej v glavo dal.

To je bila edina rešilna zvezda, ktera je vso sosesko hudega sovražnika oprostila. Kako, boš kmalu slišal potrpežljivi bralec!

Vrli ta možak se domisli, da so med poskritimi rečmi v taboru tudi nekteri panjovi čbel. Ta trenutek mu zablščí misel v glavi, kako si morejo branitelji tabora te male živalce obrniti v prid zoper sovražnika. In — ni se motil vrli možak! Naglo razloži boriteljem, kaj je storiti. Ko blisk, tako naglo ima vsak mož en panj čbel v roci. Ko čbele v panjovih malo pouckajo, kakor jim je velel uni možak, in ko

*) Veliko Stražišče je skoraj najviša gora v begunjski okolici. Pis.



gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 19. junija 1867. ~

Gospodarske stvari.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Konec.)

8. predmet občnega zbora je bil ta, da se sadje in murvorejcem podelé častna pisma in sreberne svetinje. Sklep je bil, da se

častna diploma podeli po nasvetu glavnega društvenega odbora prečastitemu gospodu L. Pintarju, fajmostru v Zabreznici, po katerem je naši deželi vstal pravi drugi Pirec,

po nasvetu predstojnika podružničnega gospoda grofa Barbo-ta prečastitemu gospodu K. Gasperlinu, fajmostru v Bučki, in

gospodarju Janezu Prijatelju v Hrastnem,

po predlogu glavnega odbora gospodarju Janezu Pintarju pri sv. Tomažu v selski fari,

gospodarju Blažu Bergantu pri sv. Tomažu v selski fari,

kajžarju Juriju Koblarju na Zalem Logu,

gospodu Martinu Potočniku, učitelju na Trati v poljanski dolini s priporočilom za Metelkovo ustanovo, gospodarici Jerici Eberlovi na Zalem Logu.

Sreberna svetinja pa je bila priznana:

po nasvetu glavnega odbora gospodarju Jerneju Pintarju pri sv. Tomažu,

gospodarju Blažu Pintarju pri sv. Tomažu,

kmetiškemu mladenču Matevžu Okornu pri sv. Tomažu,

po nasvetu predstojnika podružničnega gospoda grofa J. Barbota gospodarju Matiju Rormanu v Dobruški vasi,

po nasvetu predsednika kmetijske družbe gosp. F. Trpinca: kmetiškemu mladenču Francetu Korbarju v Virji poleg Medvod,

po nasvetu odbornika kmetijske družbe gospoda dr. Orla: cestniku Janezu Rus-u na Lesnem Brdu.

Pri tej priliki nasvetuje g. dr. Orel zboru: naj se sl. vlada naprosi, da bi vprihodnje krepko podpirala zasajevanje drevés ob cesarskih velicah cestah. Nasvet je bil soglasno sprejet.

Gospodar Net iz Kokrice je ponudil na prodaj družbenikom lepo in zdravo seme gorenskih svilnih črvičev.

Račun družbeni za 1866. leto je kazal, da dohodki so znesli 5949 gld. 45 $\frac{1}{2}$ kr., stroški pa 5283 gold. 67 kr., tedaj se je prihranilo 665 gold. 78 $\frac{1}{2}$ kr. Prevdarek stroškov za 1867. leto je bil potrjen v dohodkih na 5393 gold. 78 $\frac{1}{2}$ kr., v stroških na 4649 gold. 45 kr., po takem bi ostajalo konec leta 844 gold. 33 $\frac{1}{2}$ kr. — Na drobno naštete dohodke

in stroške vsak družbenik lahko pogleda v pisarnici kmetijske družbe.

Po večini glasov so bili sprejeti vsi na novo svetovani udje.

Vrtnarske skušnje.

* Da se lep špargelj izredí — treba je posnemati Angleže. Oni kmalu po vseh Svetih odsekajo špargeljnova stebila; ko so nekoliko dni ležala, jih sežgó, in pepél ta raztresejo po špargeljnovih gredah. Potem na gredo 20 čevljev dolgo in 6 čevljev široko denejo en voz frišnega gnojá, kteremu se nekoliko kurjeka ali golobjeka pridene, zgodaj spomladi se greda plitvo okoplje in s soljo potrese.

Živinozdravniške skušnje.

* Proti hromoti žebet (Fohlenlähme), ktera je ena najhujših boleznin, priporoča Stöckhardov časnik Glauberjevo sol kot gotovo zdravilo. Mi sicer nismo tako lahkoverni, da bi mislili, da je to gotovo; vendar skušnje vredno je, ker je zdravilo dober kup in tudi sicer škodovati ne more. Žebeta hromasta že pridejo na svet; taka žebeta se ne morejo spraviti na noge, ne morejo glave vzdigniti, križ jim omahuje, kakor da bi bil mrtvuden. Neka kobila v Ukermarku na Nemškem je že več tacih žebet rodila; gospodar uboga svet zdravnikov, naj kobili, kadar bode zopet breja, vsak dan četrt lota v prah stolčene Glauberjeve soli (Glaubersalz) daje in sicer tako dolgo, da porodí. In žebè tako gleštane kobile bilo je zdravo. Oni zdravnik priporoča po velikosti in naturi kobile več ali manj omenjene soli na dan dati. (Samo tega ni povedal, ker povedati ni mogel, kako se kobili pozná, da nosi hromasto žebè v sebi?)

* Da ima mleko več smetane, svetuje francozk kmetovalec 4 lote žveplenega antimona (Schwefelantimonium) in 6 lotov janeža v prah zmletega. Ta zmes se na vodi dá kravi zvečer. Tri jutra potem se poredoma daje kravi pol maslica jesiha, zmešanega s poličem vode, in pa perišče navadne kuhinjske soli. Omenjeni kmetovalec pravi, da že prvi dan se pokaže mleko zboljšano pri taki kravi, ktera sicer dobro molze, pa njeno mleko le to napako ima, da ima premalo smetane.

Kupčija s sadjem na Štajarskem.

Na železnici v Gradcu so naložili štajarskega sadja od oktobra 1864. do majnika 1863. leta 85.887 centov, od tega je šlo 70.286 centov na Dunaj in 14.867 centov v Budo na Ogersko; ostalo se je od-